

SAMFUNDSØKONOMISK ANALYSE

af FødevarerBankens aktiviteter i 2018

En analyse foretaget af
ØKONOMER UDEN GRÆNSER

Rapporten er udarbejdet af Anne-Mette Nielsen, Økonomer Uden Grænser.

Økonomer Uden Grænser (ØUG) er en non-profit almennyttig organisation, der yder økonomifaglig bistand til hjælpeorganisationer og godtgørende projekter. Organisationens har rødder i Økonomisk Institut på Københavns Universitet og består af frivillige økonomer, der tilbyder gratis rådgivning.

Kontakt:

www.economistswithoutborders.net

lonnie@economistswithoutborders.net / annemette@economistswithoutborders.net

C/O Økonomisk Studienævn; Fælledvej 12, opgang C, 2200 København N

Indhold

1 Hovedkonklusioner	3
2 Hvad er FødevarerBanken?	4
3 Madfattigdom	4
4 Maden	5
4.1 Mindre madspild	5
4.2 Værdien af maden	6
4.3 Madpyramiden	6
4.4 Nærende måltider	6
5 Overskudsfødevarernes betydning	7
5.1 Tilfredshedsundersøgelse	7
6 Frivilligheden	8
6.1 Godt givet ud	8
7 Værdien	9
7.1 Logistikgebyr	9
7.2 Mindre forurening	9
7.3 Værdien for samfundet	10
8 Konklusionen	11
9 Litteratur	12

1 Hovedkonklusioner

- I 2018 indsamlede FødevarerBanken 1.080 tons overskudsmad, som ellers ville være blevet smidt ud, og fordelte det til socialt udsatte. Den indsamlede mad svarer til 25.733 enkeltpersoners eller 10.293 familiers årlige madspild. Det svarer til det årlige madspild fra Hjørring. Den indsamlede mad har en værdi på 22 mio. kr. hvis tilsvarende fødevarer skulle være indkøbt til discountpris.
- Den indsamlede mad rækker til over 2,7 mio. måltider — dvs. 7.403 måltider pr. dag i et helt år — og de indsamlede mængder fisk, mørkt brød samt frugt og grønt rækker dagligt til 508 portioner af det anbefalede indtag af fisk, 482 portioner af det anbefalede indtag af mørkt brød, samt 1.379 portioner af det anbefalede indtag af frugt og grønt.
- FødevarerBanken har sparet samfundet for udledning af 1.698 tons CO²-ækvivalenter ved at fordele overskudsmad, der ellers var blevet kasseret, og dermed forhindret produktionen af nye fødevarer. Den sparede CO²-mængde svarer til, at en personbil ville have kørt over 15,7 mio. km — eller 391 gange rundt om jorden. En frivillig i FødevarerBanken er i gennemsnit med til at indsamle 30 kg mad pr. time, svarende til en værdi på 622 kr. eller 76 måltider.
- Modtagerorganisationerne modtager i gennemsnit mad for 1.977 kr. pr. levering. Holdes dette op mod det distributionsgebyr, de betaler, får de for 10,31 kr. mad pr. krone, de har betalt.
- Samlet set får samfundet mindst 1,69 kr. igen, for hver krone, der investeres i FødevarerBanken. Dette er alene i form af sparede madudgifter for modtagerorganisationerne og sparet CO²-udledning ved at anvende overskudsmaden frem for at producere nye fødevarer. Værdien af forbedret ernæring, sundhed og livskvalitet hos de socialt udsatte, der får glæde af maden, er ikke medregnet, og den faktiske værdi er derfor større.

2 Hvad er FødevarerBanken?

FødevarerBanken er en non-profit organisation, der indsamler overskudsmad fra fødevarerproducenter, landbrug, supermarkeder og grossister, og fordeler det blandt organisationer, der arbejder for og med samfundets socialt udsatte – heriblandt børn, kriseramte kvinder og mænd, hjemløse, stofmisbrugere og psykisk syge.

Foreningen er opstået som svar på to samfundsproblemer: **Madspild og madfattigdom.**

På den ene side smides der hver dag store mængder mad ud i fødevarersektoren og blandt private. På den anden side er vi vidner til, at en større gruppe af socialt udsatte til tider oplever sult og dårlig ernæring.

FødevarerBanken startede op i København i 2009, og udvidede i 2014 med en afdeling i Aarhus og i 2017 med en afdeling i Kolding, og leverer dermed nu mad i alle landets fem regioner.

3 Madfattigdom

I Danmark er der mindst 100.000 husstande, for hvem en tilstrækkelig, sund og nærende kost ikke er en selvfølge, fordi der ikke er råd. I forbindelse med projektet 'Food in Turbulent Times' (FiTT) har Københavns Universitet i samarbejde med Danmarks Statistik i 2015 gennemført en befolkningsundersøgelse, der undersøger hvordan husholdninger i Danmark håndterer økonomisk pres og dermed nedskæringer på madbudgettet, og hvilke konsekvenser det har for kostens sundhed og for livskvaliteten.

Undersøgelsen anslår, at godt 8 pct. af de danske husstande er ramt af usikker eller meget usikker adgang til fødevarer. Det er især folk med lave indkomster og enlige forsørgere, der rammes af usikker adgang til fødevarer. Det anslås at hver fjerde enlige forsørger og mellem 31 og 48 pct. af de danske husholdninger, der modtager kontanthjælp, invalidepension eller dagpenge ikke har råd til tilstrækkelig sund og nærende kost (Holm et al., 2018).

En gennemsnitsfamilie bruger omkring en tiendedel af deres samlede indkomst før skat og husleje på mad. Men for de fattigste vil den samme diæt kræve mellem en tredje- og fjerdedel af indtægten før skat og husleje. Madposten er som regel den eneste udgift, man kan skruer op og ned for. Når der skal gøres plads i budgettet til for eksempel nye vinterstøvler til børnene, begynder man i første omgang at købe mindre varieret og fødevarer af dårligere kvalitet. Kost og ernæring er vigtig for både forventet levetid og livskvalitet. Kost har en stor betydning for udviklingen af de store folkesygdomme såsom hjertekarsygdomme, type 2-diabetes, kræft samt muskel- og skeletsygdomme. Mange kroniske sygdomme kan enten undgås eller udsættes ved ændringer i livsstil, hvor især kosten spiller en afgørende rolle i forebyggelsen af dårligt helbred (Lenoir-Wijnkoop et al., 2013).

For eksempel har WHO anslået at ca. 30 pct. af alle kræfttilfælde i industrialiserede lande er relateret til ernæringsmæssige faktorer (WHO, 2003).

FiTT undersøgelsen viser, at blandt mennesker med usikker adgang til fødevarer er der tre gange så mange, som har en usund kost, end i den øvrige befolkning. De, der rammes af nedskæringer på madbudgettet, forsøger at tilpasse deres fødevarerforbrug ved blandt andet at strække på maden, købe billigere fødevarer, sænke kvaliteten af deres mad, holde op med at invitere gæster, låne penge til mad eller blive afhængige af at få mad foræret af venner og familie. Blandt de adspurgte kvinder med usikker adgang til mad er der tre gange færre, som har høj livskvalitet, end blandt de øvrige kvinder i undersøgelsen. For mændenes vedkommende er der 18 gange færre med høj livskvalitet. Blandt kvinder med usikker adgang til mad ses det ligeledes, at der er syv gange flere, som har en høj grad af psykologisk stress end blandt de øvrige kvinder i undersøgelsen. For mænds vedkommende er det 18 gange højere (Lund et al., 2018).

Jo mere økonomisk pressede husholdningerne er, jo mere indgribende tilpasninger foretager de, og jo stærkere en sammenhæng findes mellem usikker fødevareradgang og usund kost, lavt psykisk velvære og livskvalitet.

Undersøgelsen er den første af sin slags, og er gennemført af forskere ved Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi ved Københavns Universitet. FiTT er en af de første analyser, der undersøger fødevarerusikkerhed i Danmark, som generelt er et overset område i danske statistikker. Data er indsamlet i 2015, hvor S-SF-R regeringen havde afskaffet fattigdomsydelser og kontanthjælpsloftet. De er sidenhen blevet genindført, og det er derfor sandsynligt, at andelen af befolkningen som oplever usikker adgang til fødevarer i dag kan være større end registreret i FiTT undersøgelsen. I Sundhedsprofilen for socialt udsatte i Danmark (2017) udarbejdet af Rådet for Socialt Udsatte vurderes det, at ca. 2.200 dødsfald hvert år kan relateres til et utilstrækkeligt indtag af frugt og grønt. Det svarer til ca. 4 pct. af alle dødsfald om året i Danmark. Det vurderes at ca. 28 pct. af de

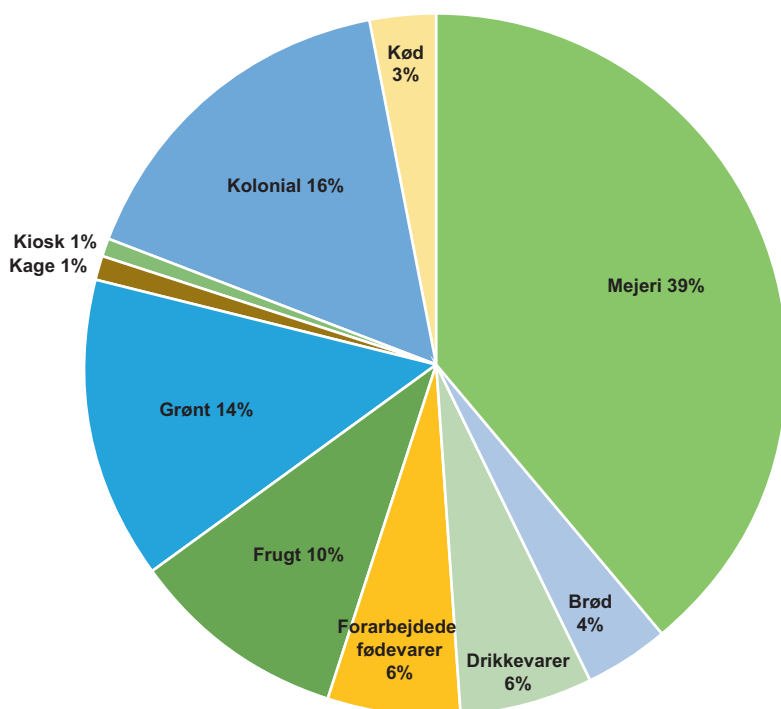
socialt udsatte aldrig eller sjældent spiser frugt (Ahlmark et al., 2017). For mange af brugerne i FødevarerBankens modtagerorganisationer er behovet for sund og nærende mad udtalt, og der er derfor her potentiale for at fremme både den forventede levetid og livskvalitet gennem den indsamlede overskudsmad.

4 Maden

Hvert år indsamler FødevarerBanken enorme mængder overskudsmad, som alternativt var blevet smidt ud. Alene i 2018 blev det til i alt 1.080 ton indsamlede overskudsfødevarer. Den indsamlede overskudsmad inddeles i 10 kategorier: Brød, drikkevarer, forarbejdede fødevarer, frugt, grønt, kage, kiosk, kolonial, kød og mejeri. Den faktiske fordeling af disse fødevarer var i 2018 som illustreret i Figur 1. Det er især værd at nævne, at mejeriprodukter samt frugt og grønt udgør hhv. 39 pct. og 24 pct. af de indsamlede overskudsfødevarer året igennem. En af FødevarerBankens målsætninger er at bekæmpe madfattigdom, og derfor er typen og kvaliteten af den indsamlede overskudsmad et vigtigt element.

Selvom mange af FødevarerBankens donorer giver økologisk overskudsmad, er dette ikke eksplicit kategoriseret grundet lovgivningen på området, hvor der stilles store krav til hvad, der må kaldes økologi, når maden overbringes til modtagerne. Da FødevarerBanken skal leve op til disse krav for at kategorisere maden som økologi, vil det medføre omkostninger, der vil betyde, at FødevarerBanken vil have færre midler til deres aktiviteter. Det er derfor ikke prioriteret at kunne kalde det økologi overfor modtagerne, selvom det dog reelt er økologiske overskudsfødevarer, der er tale om. Ser man på andelen af donorer, der udelukkende fremstiller økologiske produkter, er andelen af økologiske fødevarer 16,7 pct.

Figur 1: Fordeling af indsamlede fødevarer, 2018

Kilde: Udregninger foretaget på baggrund af FødevarerBankens data

Derudover er 28 pct. af det indsamlede brød enten fuldkorns- eller rugbrød. Som nævnt hører 24 pct. af alle indsamlede fødevarer til i kategorierne frugt og grønt. Som redegjort for i afsnittet om madfattigdom, bidrager store dele af FødevarerBankens indsamlede fødevarer derfor alt i alt væsentligt i kampen mod madfattigdom — hvor sund og nærende kost som bekendt er et vigtigt element.

4.1 Mindre madspild

De 1.080 tons indsamlede overskudsfødevarer, svarer til 25.733 enkeltpersoners årlige madspild jf. tabel 1. Det svarer til antallet af indbyggere i Hjørring. Dog bliver der i gennemsnit smidt mindre mad ud pr. person, jo

flere personer, der bor i en husstand. Ser man i stedet på en gennemsnitsfamilies årlige madspild, svarer den indsamlede mad til 10.293 familiers årlige madspild.

Tabel 1: Madspild

Fødevarer i alt	1.080 ton
Familiers årlige madspild	10.293 familier á 3 voksne & 1-2 børn
Enkeltpersoners årlige madspild	25.733 personer

Kilde: Udregninger foretaget på baggrund af FødevarerBankens data

4.2 Værdien af maden

Værdien af de indsamlede overskudsfødevarer havde i 2018 en værdi på over 22 mio. kr., som det fremgår af tabel 2. Det svarer til en gennemsnitlig kilopris på 20,40 kr. Dette er ikke i alle tilfælde varernes købspris i supermarkederne, da denne værdi ikke er realistisk for modtagerorganisationerne. Beløbet er derfor beregnet ud fra det billigste alternativ til den type fødevarer, der i det konkrete tilfælde er tale om. Således er der en masse kvalitetsprodukter, der er indsamlet, men som i denne rapport er opgivet til prisen på en discountudgave af samme type fødevarer.

Tabel 2: Værdi af maden

Fødevarer i alt	1.080 ton
Værdi af indsamlet mad	22.043.394 kr.
Værdi pr. kg indsamlet mad	20,40 kr.

Kilde: Udregninger foretaget på baggrund af FødevarerBankens data

4.3 Madpyramiden

I 2011 udviklede FDB en ny udgave af den velkendte madpyramide. FDB's nye madpyramide er vist i figur 2. Heraf fremgår det, at man ideelt set bør spise mest af både groft brød — særligt rugbrød — og grøntsager. Ser man på andelen af disse indsamlede fødevarer hos FødevarerBanken, udgør de samlet set godt 15 pct. af den totale indsamlede mængde fødevarer. Den nye madpyramides midterste lag udgøres af mejeriprodukter, frugt og lyst brød. Disse typer af fødevarer udgør i 2018 sammenlagt 51 pct. af den totale indsamlede mængde fødevarer hos FødevarerBanken.

Man kan indvende, at proportionerne burde være omvendte; således at det nederste lag udgjorde en større andel end det midterste lag. Det er imidlertid ikke muligt at kontrollere, hvilke typer af fødevarer, der dagligt bliver doneret. Men at madpyramidens nederste og midterste lag samlet udgør ca. 66 pct. af de indsamlede fødevarer, er i sig selv en vigtig faktor i forhold til FødevarerBankens bekæmpelse af madfattigdom i Danmark. Andelen af den indsamlede mad, der hører til madpyramidens øverste lag — der hovedsageligt omfatter kød — udgør i 2018 godt 3 pct. Det betyder, at ca. 70 pct. af den indsamlede mad indgår i ét af madpyramidens tre lag.

4.4 Nærende måltider

Da FødevarerBankens aftagere typisk er organisationer, hvor brugerne har et særligt behov for næringsrig kost, virker det hensigtsmæssigt, at kun 6 pct. af den indsamlede hører til i kategorien drikkevarer. Derudover er det

også værd at bemærke, at kun 6 pct. af de indsamlede fødevarer hører til kategorien forarbejdede fødevarer. Produkter i kategorien drikkevarer indeholder typisk meget sukker, mens forarbejdede fødevarer ofte indeholder uhensigtsmæssigt meget salt, og begge dele opfordrer Sundhedsstyrelsen til, at man er tilbageholdende i forhold til at indtage for meget af. Som det fremgår af Figur 1, er det ca. 30 pct. af de indsamlede overskudsfødevarer, der samlet set kan kategoriseres således, at de ikke umiddelbart indgår i FDB's madpyramide. FødevarerBanken har et princip om også at tage imod mindre sunde fødevarer, da disse stadig kan være stærkt tiltrængte hos de brugere, der ender med at få glæde af overskudsfødevarerne. Fordelingen af de donerede fødevarer kan delvist forklares ud fra, at fødevarer, der hurtigere bliver fordærvede, også i højere grad bliver doneret væk. Dette ses blandt andet ud fra de indsamlede andele af for eksempel mejeriprodukter samt frugt og grønt. Dermed er FødevarerBankens koncept veludtænkt i forhold til kampen mod madfattigdom og sikring af sund kost til modtagerorganisationens brugere.

Som det fremgår af tabel 3, indsamlede FødevarerBanken overskudsmad svarende til over 2,7 mio. måltider i 2017 – eller 7.403 måltider pr. dag. Antallet af måltider er baseret på en antagelse om, at et måltid, der er tilstrækkeligt nærende og tilstrækkeligt mættende, består af ca. 400 g. råvarer. Dette tal er FødevarerBanken kommet frem til i samarbejde med forskere fra DTU.

Tabel 3: Nærende måltider

Antal måltider i alt	2.701.937 måltider
Antal måltider pr. dag	7.403 måltider
Anbefalede daglige indtag af fisk	508 portioner pr. dag
Anbefalede daglige indtag af mørkt brød	482 portioner pr. dag
Anbefalede daglige indtag af frugt og grønt	1.379 portioner pr. dag

Kilde: Udregninger foretaget på baggrund af FødevarerBankens data

Tabel 3 viser desuden hvordan de indsamlede overskudsfødevarer direkte påvirker væsentlige kostanbefalinger for mange hundrede mennesker hver dag. Ved at følge Sundhedsstyrelsens anbefaling om 50 gram fisk om dagen, kan 508 personer dagligt indtage den anbefalede mængde fisk, ud fra de i alt 9,2 ton fisk FødevarerBanken indsamlede i 2018. Samtidig blev der indsamlet nok mørkt brød til dagligt at dække 482 personers anbefalede indtag. Endelig indsamlede FødevarerBanken i 2018 frugt og grønt nok til at 1.379 personer dagligt kan indtage de 500 gram frugt og grønt, som Sundhedsstyrelsen anbefaler. Som nævnt i afsnittet om madfattigdom, har dette en forebyggende effekt på dødsfald forårsaget af for lidt frugt og grønt, hjertekarsygdomme og hjertedød. Dette er baseret på generelle vurderinger af kostens betydning for sundheden, foretaget af Sundhedsstyrelsen. Dermed er FødevarerBankens indsats et skridt på vejen mod bekæmpelsen af madfattigdom i Danmark.

5 Overskudsfødevarernes betydning

I 2018 foretog FødevarerBanken i samarbejde med ARGASURVEY en undersøgelse blandt 200 modtagerorganisationer. Undersøgelsen tegner et billede af, at der er enighed om, at de overskudsfødevarer, der bliver leveret fra FødevarerBanken, generelt er varierede og af høj kvalitet. Det er værdsat, at der er en pæn andel økologiske varer, og det er ligeledes værdsat, at de varierede råvarer, som er af god kvalitet, gør det muligt at tilberede mad, som man ellers ikke ville have mulighed for at tilberede. Hele 99 pct. af de adspurgte modtagerorganisationer er tilfredse eller meget tilfredse med deres samarbejde med FødevarerBanken.

5.1 Tilfredshedsundersøgelse

I foråret 2018 blev der udført den seneste tilfredshedsundersøgelse blandt FødevarerBankens modtagere. Overordnet svarer modtagerne, at de får meget og varieret mad, som også er friskt. Særligt friskheden af de leverede varer er bemærkelsesværdig, da det som bekendt er overskudsfødevarer der leveres af FødevarerBanken. 75 pct. af de adspurgte modtagerorganisationer svarer, at de er godt eller meget godt tilfredse med friskheden af varerne leveret af FødevarerBanken. Dette skal ses i lyset af, at 70 pct. af overskudsfødevarerne er varer med en relativt kort holdbarhed: frugt, grønt, kød, mejeri og brød. Hele 90 pct. af modtagerne er tilfredse eller meget tilfredse med den leverede mængde, og 73 pct. svarer, at de er tilfredse eller meget tilfredse med

variationen af de leverede fødevarer. Modtagerorganisationerne er derved overordnet set glade for den mad, som de modtager fra FødevarerBanken. Over 50 pct. af de adspurgte påpeger, at den leverede mad både sikrer billigere måltider samt sundere og mere varieret kost til brugerne. Et interessant resultat af tilfredshedsundersøgelsen er, at 29 pct. af respondenterne får dækket mellem 50 og 100 pct. af deres fødevarerbehov fra de leveringer, som FødevarerBanken kommer med.

Modtagerne er også blevet spurgt til, hvad der motiverer dem ved at modtage fødevarer fra FødevarerBanken. Hertil svarer 79 pct., at de motiveres af at bekæmpe madspild, og 43 % motiveres af at fødevarerne fra FødevarerBanken forbedrer sundheden hos brugerne. Sundhedseffekten hos brugerne kan alene besvares ud fra en 'mavefornemmelse'. Ikke desto mindre er det værd at hæfte sig ved, at de modtagere, der dagligt er i kontakt med brugerne, vurderer, at der er en form for positiv effekt. Da 70 pct. af de leverede overskudsfødevarer hører hjemme i FDB's madpyramide kan modtagerorganisationerne udbyde relativt sund og nærende kost til dens brugere. Madpyramiden har til formål at vise, hvordan man kan spise sundt og leve op til de officielle kostanbefalinger, derved vil en modtager, der er 100 pct. dækket ind af leverancer fra FødevarerBanken, kunne tilbyde brugerne mad, der i grove træk lever 70 pct. op til de officielle kostanbefalinger. Dette er en væsentlig forbedring i forhold til udgangspunktet for brugerne hos FødevarerBankens modtagere. Det er derfor også relevant at forvente en eller anden form for positiv effekt på sundhed og livskvalitet af leverancerne, selvom effekten naturligvis kan være svær at redegøre for med andet end en 'mavefornemmelse'.

6 Frivilligheden

En organisation som FødevarerBanken ville ikke kunne eksistere uden den enorme velvilje, som den dagligt får fra en masse frivillige, der i 2018 sammenlagt lagde over 35.000 timers arbejde hos FødevarerBanken. De frivillige varetager forskellige opgaver, men især frivillige chauffører lægger mange timer. I 2018 blev det til cirka 708 frivillige chaufførtimer pr. uge. Havde dette været lønnet personale og ikke frivillige, ville det have kostet FødevarerBanken over 5 mio. kr. i lønninger alene i 2018, baseret på overenskomsten for chauffører. Det beløb svarer i 2018 til ca. 37 pct. af FødevarerBankens samlede indtægter. Beløbet er derfor så stort, at chaufførernes frivillige arbejde er afgørende for FødevarerBanken, da det er forudsætningen for, at der dels kan blive hentet overskudsfødevarer, og dels for at overskudsfødevarerne kan blive videredistribueret. Dermed kan man sige, at FødevarerBanken samlet set har 5 mio. kr. mere at indsamle og fordele overskudsfødevarer for, på grund af de mange frivilliges store indsats.

6.1 Godt givet ud

Det kan betale sig at være frivillig i FødevarerBanken, da man her hurtigt får noget ud af sin tid. I 2018 blev der indsamlet overskudsfødevarer til en gennemsnitlig værdi, der svarer til 622 kr. pr. frivilligtime, jf. tabel 4. Det svarer til 30 kg indsamlede overskudsfødevarer pr. frivilligtime. Da FødevarerBanken opererer med en standard for ét nærende måltid, der indeholder råvarer svarende til 400 gram, ved man derfor som frivillig, at man har bidraget med 76 måltider, når man har arbejdet frivilligt for FødevarerBanken i én time.

Tabel 4: Frivillige

Indsamlet mad pr. frivilligtime	30 kg.
Antal måltider pr. frivilligtime	76 måltider
Madværdi pr. frivilligtime	622 kr.

Kilde: Udregninger foretaget på baggrund af FødevarerBankens data

Derudover bliver man som frivillig mødt med glæde, når man kommer ud til de forskellige modtagere. I en undersøgelse foretaget af Økonomer Uden Grænser blandt en håndfuld udvalgte modtagerorganisationer, viser det sig i flere tilfælde, at det har stor betydning for brugerne af modtagerorganisationerne, at der er frivillige, der vil komme med mad til dem – i det hele taget er det af stor betydning, at der er mennesker, der vil bruge tid på disse socialt udsatte medmennesker.

7 Værdien

En organisation som FødevarerBanken skaber værdi for de instanser, der samarbejdes med. Supermarkeder og andre typer af donorer sparer muligvis både tid og penge på at donere deres overskudsfødevarer fremfor at arrangere affaldshåndteringen selv. Det er dog mest sandsynligt, at meromkostningen ved selv at skulle arrangere affaldshåndteringen af de donerede overskudsfødevarer er minimal, da der formodentligt alligevel foregår affaldshåndtering i forbindelse med andre af donorenes aktiviteter. Men den goodwill, der følger med, når man støtter et foretagende som FødevarerBanken, er værdifuld for donorerne. I disse tider er der mere og mere fokus på at begrænse madspild, og flere og flere forretninger forsøger på den ene eller anden måde at bidrage til begrænsningen. Mest synligt for forbrugerne er det, når priserne i butikkerne sættes drastisk ned på fødevarer, der nærmer sig sin sidste anvendelsesdato. I mange butikker er der i dag et område, der er helliget fødevarer, der nærmer sig sin sidste anvendelsesdato. Det er en værdifuld egenskab, at man udadtil har mulighed for at udvise CSR og støtte op om kampen mod madspild og madfattigdom ved at være donor hos FødevarerBanken.

7.1 Logistikgebyr

Som tidligere nævnt er det en generel opfattelse, at de leverede overskudsfødevarer er varierede og af god kvalitet. Det er særligt værdsat, at der er økologi blandt fødevarerne. Det er også værdsat, at de varierede råvarer gør det muligt for brugerne at få retter, som de ellers ikke ville have fået. I visse tilfælde oplever modtagerorganisationerne, at brugerne oplever en tydelig positiv effekt af at komme regelmæssigt hos modtagerorganisationerne, og maden, samt fællesskabet omkring denne, tilskrives en betydelig årsag til denne positive udvikling. Økonomisk nyder modtagerorganisationerne også godt af samarbejdet med FødevarerBanken. I 2018 var der et årligt logistikgebyr på 10.000 kr. forbundet med at modtage overskudsfødevarer via FødevarerBanken en gang om ugen. Dette til trods melder de adspurgte modtagerorganisationer om, at de sparer penge på madbudgettet. I 2018 havde den gennemsnitlige levering en værdi af 1.977 kr., jf. tabel 5. Dermed får modtagerorganisationerne stor værdi for logistikgebyret idet de får mad for 10,31 kr. pr. betalt krone, og gebyret er dermed tjent ind allerede efter 6 leveringer.

Tabel 5: Modtagere og logistikgebyr

Madværdi pr. levering	1.977 kr.
Gebyr indtjent efter	5,1 leveringer
Madværdi pr. betalt krone	10,31 kr.

Kilde: Udregninger foretaget på baggrund af FødevarerBankens data

7.2 Mindre forurening

Set for samfundet som en helhed bidrager FødevarerBanken også positivt og skaber øget værdi. Produktionen og transporten af fødevarer er forbundet med en forurenende udledning af CO², og det er denne forurening FødevarerBanken blandt andet forsøger at imødegå i kampen mod madspild. Som det fremgår af tabel 6, har den omfordelte mad forhindret udledning af 1.806 tons CO²-ækvivalenter. Ganske vist transporterer FødevarerBanken selv overskudsfødevarerne fra donorerne og ud til modtagerne. Men forureningen fra denne aktivitet er relativt beskeden. I 2018 forurenede FødevarerBankens egen transport det, der svarer til 107,9 ton CO²-ækvivalenter. Den mængde CO² FødevarerBanken selv udleder i forbindelse med viderefordelingen af overskudsfødevarerne, svarer således kun til 6 pct. af den CO²-udledning, som samfundet spares for gennem FødevarerBankens arbejde med at indsamle overskudsfødevarer. Når FødevarerBankens egen forurening i forbindelse med transport af maden trækkes fra, er besparelsen stadig på hele 1.698 tons CO²-ækvivalenter. For at sætte CO² besparelsen lidt i perspektiv, svarer det til, at en gennemsnitlig personbil vil kunne køre over 15,7 mio. km – dvs. den ville kunne køre jorden rundt ca. 391 gange, før den har forurennet lige så meget, som den mængde forurening FødevarerBanken sparer samfundet for.

Tabel 6: Mindre forurening

CO ² -ækvivalenter for maden	1.806 ton
Sparede CO ² -ækvivalenter, netto	1.698 ton
Værdi af sparede CO ² -ækvivalenter	189.810 kr.
Sparet CO ² i km	15.686.936 km
Jorden rundt for sparet CO ²	391 gange

Kilde: Udregninger foretaget på baggrund af FødevarerBankens data

7.3 Værdien for samfundet

FødevarerBanken er i 2018 hovedsageligt finansieret af tilskud fra en række private fonde samt tilskud fra offentlige puljer og fonde. Herudover betaler modtagerorganisationerne et logistikgebyr mod at modtage en fast ugentlig levering af fødevarer.

Samlet var den samfundsøkonomiske omkostning for FødevarerBankens aktiviteter 13,2 mio. kr. i 2018. At omkostningerne er faldet i 2018 i forhold til i 2017, skyldes etableringen og de dertilhørende omkostninger af den ny afdeling i Kolding hovedsageligt i 2017. I den samfundsøkonomiske omkostning i 2018, er der taget hensyn til afskrivninger. Det vil sige at eksempelvis de ny erhvervede aktiver indkøbt i forbindelse med etableringen af Kolding-afdelingen afskrives over en årrække.

For den samfundsøkonomiske omkostning får samfundet en række økonomiske gevinster igen. Modtagerorganisationerne sparede 22 mio. kr. på deres madbudget ved at modtage de overskudsfødevarer, som FødevarerBanken indsamlede. Ved at anvende overskudsmaden frem for at producere nye fødevarer, sparede FødevarerBanken samfundet for CO²-udledning svarende til en værdi på knap 190.000 kr. Holder man de samfundsøkonomiske gevinster op mod omkostningerne giver det, som vist i tabel 7, en social cost benefit ratio (SCBR) på 1,69. Det vil sige, at for hver krone, der blev investeret i FødevarerBanken i 2018, fik samfundet 1,69 kroner igen. Det svarer til et afkast – det såkaldte social return on investment (SROI) – på 69 pct. At både SCBR og SROI er væsentligt højere end i 2017, skyldes til dels at der i 2017 var øgede omkostninger til opstarten af den nye afdeling i Kolding, at FødevarerBanken i 2018 indsamler og uddeler flere tons friske overskudsfødevarer end i 2017, og endelig at prisen på CO²-udledning er steget markant i 2018, således at prisen for at udlede et ton CO² i 2018 koster 112 kr. fremfor 43 kr. som i 2017.

Tabel 7: Samfundsøkonomisk værdi

<i>Samfundsøkonomiske omkostninger:</i>	
Omkostninger i alt	13.159.430 kr.
<i>Samfundsøkonomiske gevinster:</i>	
Værdi af indsamlet mad	22.043.394 kr.
Værdi af sparede CO ² -ækvivalenter	189.810 kr.
Gevinster i alt	22.233.203 kr.
Social cost benefit ratio (SCBR)	1,69 kr
Social return on investment (SROI)	69 Pct.

Kilde: Udregninger foretaget på baggrund af FødevarerBankens data

Grundet ressourcemæssige årsager er der ikke indsamlet tal, der kan belyse den samfundsøkonomiske gevinst forbundet med, at de socialt udsatte, der får glæde af maden, får mere nærende måltider – eller et måltid overhovedet – forbedret helbred og eventuelt mere livskvalitet. Disse gevinster udgør formentlig et væsentligt beløb, der ville have øget både SCBR og SROI. De angivne værdier, som FødevarerBanken skaber, skal derfor anses som en nedre grænse, idet den faktiske værdi vil være højere.

8 Konklusionen

FødevarerBanken indsamler overskudsmad og fordele det til organisationer, der arbejder med socialt udsatte med det formål at bekæmpe madspild og madfattigdom. Denne rapport har analyseret FødevarerBankens bidrag til opfyldelse af denne målsætning samt den samfundsøkonomiske værdi af deres arbejde for 2018. FødevarerBanken indsamlede 1.080 tons overskudsmad, som ellers ville være blevet kasseret, og fordelte det til socialt udsatte. Det svarer til det årlige madspild for 25.733 enkeltpersoner eller 10.293 familier af to voksne og to børn. Derved har FødevarerBanken medvirket til at nedbringe madspildet i Danmark. Den indsamlede mad svarer til over 2,7 mio. måltider, dvs. 7.403 måltider pr. dag hver dag hele året. Størstedelen af fødevarerne – 70 pct. – indgår i madpyramiden og kan dermed betegnes som en vigtig del af et nærende måltid. Der blev eksempelvis indsamlet fisk svarende til 508 daglige portioner af det anbefalede indtag, mørkt brød svarende 482 daglige portioner af det anbefalede indtag, samt frugt og grønt svarende til 1.379 daglige portioner af det anbefalede indtag. FødevarerBanken har dermed medvirket til at mindske madfattigdommen i Danmark.

En stor del af arbejdsopgaverne hos FødevarerBanken udføres af frivillige, som sammenlagt bidrog med over 35.000 timers gratis arbejdskraft – eller i gennemsnit 709 timer pr. uge. En frivillig hos FødevarerBanken var i gennemsnit med til at indsamle 30 kg mad pr. time, de arbejdede. Det svarer til en værdi på 622 kr. eller 76 måltider. Modtagerorganisationerne modtager i gennemsnit mad for 1.977 kr. pr. levering, de modtager. Det svarer til at de modtager mad for 10,31 kr. for hver krone, de betaler i distributionsgebyr, og har tjent logistikgebyret ind efter kun seks leveringer. Derved sparer modtagerorganisationerne penge på deres madbudget, som de eksempelvis bruger på at supplere med ekstra madvarer, de ellers ikke ville have haft råd til, eller andre aktiviteter for deres brugere. Værdien af den indsamlede mad beløb sig til 22 mio. kr., hvis tilsvarende fødevarer skulle være indkøbt til discountpris. Dette beløb er den samfundsøkonomiske gevinst, der tilfaldt modtagerorganisationerne i form af en besparelse på deres madbudget. Derudover sparede omfordelingen af overskudsvarerne samfundet for udlednings af 1.806 tons CO²-ækvivalenter, idet det forhindrede produktionen af nye fødevarer til at dække modtagerorganisationernes behov. For at udlede samme mængde CO² skal en personbil køre over 15,7 mio. km, eller hvad der svarer til 391 gange rundt om jorden. Den samfundsøkonomiske gevinst af den mindskede CO²-udledning udgjorde en værdi på knap 190.000 kr.

Holdes de samfundsøkonomiske udgifter til driften af FødevarerBanken op mod de samfundsøkonomiske gevinster, som FødevarerBankens arbejde genererer, så svarer det til at samfundet får mindst 1,69 kr. igen for hver krone, der investeres i FødevarerBanken. Dette er alene i form af sparede madudgifter for modtagerorganisationerne og sparet CO²-udledning ved at anvende overskudsmaden frem for at producere nye fødevarer. Værdien af forbedret ernæring, sundhed og livskvalitet hos de socialt udsatte, der får glæde af maden, er ikke medregnet, og den faktiske værdi er derfor større. Det kan dermed konkluderes, at FødevarerBanken bidrager med et samfundsøkonomisk overskud.

9 Litteratur

Uddybende pressemateriale – Food in Turbulent Times projektet. (2018) Retrieved from https://www.science.ku.dk/presse/nyhedsarkiv/2018/pres-paa-madbudgettet-er-koblet-til-usund-kost-og-daarligt-psykisk-helbred-i-mindst-100.000-danske-husstande/Uddybende_pressemateriale_FITT_december_2018.pdf

Holm, L., Nielsen, A. and Lund, T. B. (2018) 'Adapting to financial pressure on household food budgets in Denmark: associations with life satisfaction and dietary health', *Acta Sociologica*, (Accepted, Under udgivelse).

Lund, T. B. et al. (2018) 'Food insecurity in Denmark-socio-demographic determinants and associations with eating-and health-related variables', *European Journal of Public Health*, 28(2). doi: 10.1093/eurpub/ckx121.

Forebyggelsespakke - Mad & Måltider, Fødevarestyrelsen (2018). Retrieved from <https://www.sst.dk/~media/7D265CA2071C40FF95589D5A55D9D22A.ashx>

Lenoir-Wijnkoop, I., Jones, P., Uauy, R., Segal, L., & Milner, J. (2013). Nutrition economics-food as an ally of public health. *British journal of Nutrition*, 109(5), 777 – 784.

Ahlmark, N., Sørnsen, I., Davidsen, M., & Ekholm, O. (2017). SUSY Udsat 2017 Sundhedsprofil for socialt udsatte i Danmark 2017 og udviklingen siden 2007. Rådet for socialt udsatte. Retrieved from file:///C:/Users/an-nem/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/susy_udsat_2017%20(1).pdf

WHO. (2003). Diet, nutrition, and the prevention of chronic diseases: report of a joint WHO/FAO expert consultation (Vol. 916). World Health Organization.